

Emakumeen Mundu Martxa, Munduko Gizarte Foroa eraikiz

MIRIAM NOBRE

*m*unduko Gizarte Foroak antiglobalizazio mugimenduaren hazkundera sinbolizatzen du. Indigenek Chiapasen, dokumenturik gabeek eta Europako emakume langile publikoek Europan, neoliberalismoarentzako alternatibarik ez zegoela baieztatzen zuen ideia-aren aurkako lehen erreakzio-zeinuak agertu zituzten. Seattlen ikusi ahal izan genuen neoliberalismoari aurre egiten zioten taldeen kopuru handia eta antolatze-ahalmena.

Emakumeen Mundu Martxa testuinguru honetan hasi zen. Bere lehen aroan, 2000. urtean, emakumeen bost mila taldetik gora mobilizatu zituen munduko 160 herrialdetan, emakumeen aurkako bortizkeria eta pobrezia-zen zergatiak kapitalismo patriarkalaren eta horren erakunde-erantzukizun gisa salatzen dituen ildoari ekinez. Martxa MGFren eraketaren hasiera-hasieran agertzen da, agenda komunak definituko dituzten gizarte mugimenduen biltzarretan eta Gizarte Mugimenduen Mundu Sarearen sorreraren inguruan. Izan ere, gure ustez, emakume guztien bizimodua hobetzeko beharrezko aldaketak hain dimentsio sakona dute, ezen bestelako mundu baten aldeko borrokan diharduten mugimenduekin elkartuta bakarrik lortu ahal izango baitira helburuok.

► **Miriam Nobre** brasildar agronomoa da, *Sempreviva Organização Feminista*ko teknikaria eta Emakumeen Mundu Martxako kidea.

MGFn, antolakuntza modu berriak esperimentatzen dituzten gazte-taldeek eta ezker tradizionala delakoaren ordezkariak topo egin zuten, besteak beste, poliziaren eta gasezko bonben erasoek sortzen duten tentsiotik at. Talde horiek guztiek bertan egin zuten topo munduaren egungo egoerari eta eraikitzen ditugun alternatibei buruzko ideiak trukatzeko; MGFren hirugarren topaketarako proposamena estrategia komunak eztabaidatzea zen.

MGFk atal eta dinamika asko ditu, eta horietako gehienak positiboki balora daitezke. Baina bere promesa historikoa honetan datza: *topaketa* hori Porto Alegren, eskualde mailako Foroetan, Foro tematikoetan eta antiglobalizazio mugimenduaren agendaren gainerako une guztietan egingo da, G8, Munduko Merkataritza Erakundea (MME), ALCA (Ameriketako merkataritza librerako eremua), Munduko Bankuaren eta Nazioarteko Diru Funtsaren (NDF) bilerei aurre eginez.

Topaketa horrek ezkerrean eta feminismoaren baitako eztabaida behar du eta ahalbidetuko du, esperientzia eta subjektu, ideologia eta balio ezberdinak produkzio eta erreprodukzioaren antolakuntzarako oinarri materialekin elkar lotuz.

Feministen eta gizarte mugimenduen arteko harremanak

Ezkerreko hainbat erakundek dikotomiekin egiten du lan —ekonomikoa/soziala, produkzioa/erreprodukzioa—, horiek parez pare baino hierarkikoki antolatuz. Feministek ez dute eskatzen emakumeak egitasmo jakin batean barneratzea, baizik eta egitasmo horren oinarriak berrikustea: prozesu gisa pentsatua izango den egitasmoa, subjektu ezberdinei ahotsa emanez eta konbergentzia eta sintesiak sortuz.

Hirugarren MGF honetan, zorionez, emakumeen eta feministen presentzia asko hazi da eztabaidaguneetan. Dena den, elkarri interpelatu ahal izateko moduko benetako elkarrizketarik ez dagoela sumatzen dugu. Eztabai-

datzaileen arteko trukerik ezaren eta diskurtso feminista-
rekiko indiferentzia adeitsuaren sindromea delakoaren
adibide zorrotzenak garapen jasangarriari buruzko ezta-
baiden baitan gertatu ziren. Martxakook ardatz horren in-
guruko gaiak analizatu genituenean, bestelako ekonomia
batez eztabaidatuko lukeen, produktibismoa, efizientzia
eta lehiakortasun balioak eta kontsumismoa auzitan jarri-
ko lituzkeen panel baten gabezia sumatu genuen. Gazteak
biltzeko panel bat proposatu genuen, honako gaiak ezta-
baidatzeko: bizitzaren merkantilizazioa, ideologia neoli-
berala ekonomia kapitalistaren berrantolaketaren oinarri
eta emaitza gisa, gure gizarteak erreproduzio sozialari au-
rre egiteko —eta aurre egitea saihesteko— dituen bideak.
Panelaren azken formatua ez zen horrelakoxea izan, bai-
na, dena den, gure kide batek ekonomia feministaren
printzipioak aurkeztu zituen eta gainerako txostengileak
gonbidatu zituen horiei buruz eztabaidatzera. Haiek ez
zuten, ordea, iruzkinik ere eskaini, osoko bilerako emaku-
me batek behin eta berriro eskatu zien arren.

Topaketako delegatuek autoantolatutako mintegi eta
bulegoetan jorratutako auziei buruzko lehengo inform a-
zioen arabera, garapen jasangarria izan zen auzirik jorra-
tuena, eta ondoren generoaren auzia. Hitz-gakoak gurut-
zatuz gero, ordea, generoaren auziak garapen jasangarria-
renarekin zuen, hain zuzen, kointzidentziarik txikiena.

Adibide horiek erakusten duten legez, oraindik ere
badira ezkerreko pentsamenduan feminismoari aurre egi-
ten dioten gune gogorrak. Pentsamendu feministak ezta-
baida luzea du produkzio eta erreproduzioaren arteko er-
lazioaz, lanaren sexu banaketaz, etxeko lanaz, emakumeak
lan merkatuan sartzeko modu subordinatuaz, baina gaur
egun oraindik ez du elkarreragiten antiglobalizazio mug-
imenduaren analisiekin, eta are gutxiago horren alternati-
ba eta estrategia proposamenekin.

Brasilen Emakumeen Mundu Martxak honela jokatu
du arazo horren aurrean: antiglobalizazioaren agendan
agertu gara, bertan lantzen diren auzien eta emakumeen
eta gizonezkoen arteko ezberdintasunen arteko loturak az-
pimarratuz. Horren adibidea dugu ALCaren aurkako kan-

painan izan dugun parte-hartzea. Jarduera orokorretan sartuta egoteaz gain, auzo txiroetako eta nekazaritza eremuetako emakumeentzat hainbat bulego ireki ditugu, ALCari buruzko gure ikuspuntua eraikitzeko asmoz. Ekonomia kapitalistarentzat eta AEBetako multinazionalak ezartzen duten menpekotasun erlazioarentzat duen esanahiaz eztabaidatzeaz gain, sexu turismoaren bitartezko emakumeen gorputzaren merkantilizazioaz ere jardun dugu.

Gure herrialdeek nazioarteko lan banaketa sexualean betetzen duten lekuaz ere eztabaidatu dugu. Izan ere, banaketa horrek gure arteko emakume askori mafiek eta turismo enpresek kontrolatutako prostituzioa baino ez die uzten. Brasilen, ezkerreko parlamentari batek esan zuenez, badugu turismoaren hazkunderari lagun diezaiokeen abantaila bat, gure ordainketa-balantza gaixoarentzako diru iturri bikaina. Haren esanetan, feminismoak ez ditu gure emakumeak kutsatu europarrak bezala, eta, beraz, prestdaude men egiteko —edo, hitzak leunduz, joko sexualerako—. Ezberdintasun erlazioek eta salerosketek ezaugarri utako sexualitatea: joko horretan gehien ordaintzen duenak irabazten du beti. Jakina, gure hausnarketek eta ekimenek kontuan hartu beharreko gaia dugu hori ere.

Munduari buruzko gure begirada zabaldu behar dugu. Horrela bakarrik galdetu ahal izango dugu seriozki zergatik hedatzen ari diren kontserbadorismoa eta emakumeek beren gorputza kontrolatzeko eskubidearen aurkako erasoak, sexualitatearen alorreko itxurazko permitibitatearen ondoan —prostituzio eta pornografia merkatuaren hazkunderarekin—. Emakumeen gorputzaren gaineko kontrolerako ildo berriez hitz egin dugu; edertasun eredu zorrotzen inposaketa esaterako. Latinoamerikan esangura jakin bat du horrek: kirurgia plastikoaren, silikonaren, hormona sintetikoen erabileraren hazkundera. Hormona horiek, gainera, agrotokikoak eta hazi transgenikoak ekoizten dituzten «bizitzaren industria» berberak merkaturatzen dituzte. Gizarte mugimenduen artean saia genitzakeen elkarrizketa eta lotura adibideak baino ez dira horiek, ez baitira oraindik gauzatu, ezta Munduko Gizarte Foroa bezain elkartruckerako esparru zabalean ere.

Ezkerrak ez du erantzuten kontserbadorismo moralaren hazkuntzaren aurrean, ezta hautematen ere diskurtso horiek dakartzan arriskuak. Feminismoari eta belaunaldi politiko berriari buruzko gure bulegoan, italiar emakume gazteek beren herrialdean puri-purian dagoen antiglobalizazio mugimenduak (feministen sektore batek ere osatutako mugimendua) abortoarene eskubidea auzitan jartzen duten lege proposamenen inguruan gordetzen duen isiltasunaz hitz egin dute.

Agian arrazoi horregatik jarri zuen auzitan Europako Gizarte Foroan gure kide batek —feminista historikoa bera— mugimendu mistoekiko aliantzei eman izan diegun zenteltasuna. Haren ustez, 1970eko hamarkadan ere antzeko zerbait egin genuen, eta emaitzak ez ziren nahi bezain onak izan. Zehazkiago, baldintza berriak proposatu behar dira, eta hauxe da horietako bat: ezkerrak eztabaida eta antolakuntza-esperientzia askotarikoetara ireki behar du. Munduko Gizarte Foroa eta Gizarte Mugimenduen Mundu Sarea bestelako erlazio mota posible bat bilakatze-ko esparru gisa eraiki behar dira.

Feminismoaren baitako eztabaida

Badakigu elkarrizketa hori ez dela botere berdineko pertsonen artean gertatzen. Gizartean dauden genero mailako erlazio ezberdinek mugimenduen funtzionamendua baldintzatzen dute. Erlazio horiek iraultzeko, emakumeentzako kaltegarria den indar korrelazioa aldatu behar da, emakumeak subjektu kolektibo gisa indartuz. Foro-ko paneletako elkarrizketa batzuetan ikusi ahal izan dugu generoari buruzko hautemateren bat daukaten gizonak, normalean, emakumeen autoantolakuntzarako moldeak edo mugimendu feminista indartsu eta aktiboak dituzten herrialdeetatik datozenak direla. Badakigu guk, feminista gisa, ezkerrari interpelatzeko dugun ahalmena, antolatuta, aztertu eta mobilizatzeko dugun ahalmenarekin zuzenean lotuta dagoela. Emakumeen Mundu Martxak asko indartu gaitu zentzu horretan.

Latinoamerikan, bederen, Emakumeen Mundu Martxak mugimendua hauspotu du eta historikoki feminismoaren erabaki estrategikoetatik at zeuden sektoreak taxutu ditu. 1980-90eko feminismoaren sektore hegemonikoek ibilbide instituzionalizatzailerik ezarri zuten, eta horren ondorioz ahuldu ziren feminismoaren agenda eta antolakuntza moldeak.

Sektore horiek lehentasuna eman diote emakumeen eskubideen ikuspegi normatiboari. Legegintza lehenetsi dute, bereziki nazioarteko konbentzioetan eta baita nazio mailako beren joan-etorrietan ere. Duela gutxi arte, nazioarte mailan aritzeko beren esparrua Nazio Batuen Konferentziak eta prestaketa eta balantze mailako beren jarduerak etengabeak ziren.

Esparru horretan zerbait lortzeko ekintza-metodoa *lobby*-a da; diplomaziaren mintzairak eta «generoari buruzko adituek» indar gehiago dute ehunka emakume antolatutako baino. Era horretan, emakumearen erabakimen eskubide gisa ulertutako abortoaren legeztatzearen alde borrokatzeari utzi genion, horren ordean soilik osasun publikoaren esparruko arazo gisa baimenduta dagoen aborto kasuen hedapena errebindikatzera pasatuz. Testuinguru horretan, bizitzaren aldeko kontserbadoreek beren argudioen multzo osoarekin erasotzen zuten feministen mugimendu partzial eta etapista bakoitza. Gaur egun, defentsiban jarrita gaude borroka horretan, eztabaida berriro ere gizartearen kokatzeko moduak aurkitu nahian.

Emakumeen aurkako bortizkeriaren aurreko borroka ahuldu egiten da, bortizkeria hori familia barneko bortizkeriaren esparruaren barnean txertatzearen ondorioz; izan ere, esparru horretan, familiaren mantenuak segutasun pertsonalak edo emakumearen autonomiak bezainbeste —edo gehiago— balio du.

Azkenik, historikoki auzi ekonomikoak ez-feministatzat jo zituzten sektore horiek beren agenda zabaldu zuten: gai horiek pobrezia leuntzeko markoetan sartu zituzten, eta ez errenta banaketaren egitura desorekatua gaitzetzeko markoetan. Horrexegatik esaten dute horietako askok globalizazioak eta nazioarteko merkataritzaren haz-

kundeak alderdi positiboak dituztela emakumeentzat, lan egiteko aukera berriak eskaintzen dizkietelakoan.

Emakumez ari bagara, hainbat egoeratan, lan baldintzak kaskarrak eta soldatak eskasak izan arren, familieren baitan negoziatzeko egoera eta ahalmen pertsonala hobetzen dute. Hala ere, osotasuna kontuan hartuz gero, nazioarte mailan honako lan banaketa ikus genezake: herrialde aberatsetako enpresen matrizeek lan intentsoa, kronometratua, lanegun luzeak, osasunarentzako produktu kimiko kaltegarriak biltzen dituzten etapa eta lantokiak igortzen dizkigute herrialde txiroetara.

Eta nazioarteko banaketa horri lanaren sexu banaketa jakin bat eransten zaio, inola ere ez ustekabekoa. Emakumeak aldi baterako kontratuen malgutasunera egokitzen dira; izan ere, batzuetan lanegun luzeekin dihardute eta beste batzuetan etxera itzultzen dira hango betebeharrugariak burutzerara. Emakumeak lan intentso eta zorrotzera egokitzen dira, gure gorputza ez baita soilik ugalketarako moldatzen eta kontrolatzen, baita bestelako eginkizun eta jarduera jakin batzuetarako ere.

Globalizazio neoliberalaren errefusatzeko dugu gure emakumeei eta gure herrialdeei lanaren nazioarteko eta sexuaren araberrako banaketa horretan esleitzen dien lekua-rengatik. Lan banaketa hori, gainera, truke desorekatu eta bidegabean oinarritutako nazioarteko merkataritza batekin batera dator.

Feminismoaren sektore horiek ere badaude MGFn; baina, hala ere, estrategia feministari eta gizarte mugimenduekiko harremanei buruz duten ikuspegia gure arren bestelakoa da. Cuencan (Ekuador), 2002ko azaroan, «Ameriketako emakumeen topaketa Porto Alegrearentzat» izan zen, Munduko Gizarte Foroan parte hartzen duten feministen eztabaidagune gisa antolatuta. Eskema sinplista bat erabiliz, ALCaren aurkako borroka lehenesten dutenen eta are-rio nagusizat fundamentalismoak —eta fundamentalismo katolikoaren hazkundera— jotzen dituztenen artean kokatu zen eztabaida.

Gure ikuspuntutik, oposizio hori faltsua da, ez baikaude emakumeen eskubideak erasotzen dituzten kont-

serbadorismoen eta Eliza Katolikoaren jarreren aurkako salaketa eta borrokaren kontra. Kontserbadorismo horren hazkunderaren esparrua definitzean datza auzia. Alegia, lan-esplotazio tasen hazkunderako ideologia eta estrategiek —sexismoa barne— nola bat egiten duten, metaketa kapitalistaren ziklo berri bat inposatuz (erresistentziak direnak direla).

Azkenean ondorioztatu genuen legez, horiek guztiak dira feminismoaren baitako estrategia desberdin eta legitimoak; eta, agian, horrela mugimenduaren eraikuntzan aurrera egin genezake, ikusmolde nagusiaren ildoari jarraitzen ez dioten emakumeak ez-feministatzat jo beharrik gabe.

Gure antolakuntzaren indartzea

MGFn, beste mugimenduekiko gure erlazioa eraikitzeaz gain, geurea bera ere eraikitzen dugu, Emakumeen Mundu Martxa. Antolatzen ditugun bulego eta mintegiak gune garrantzitsuak dira, baita gure agerpen antolatua manifestazioetan ere. Paseoak konfiantzazko harremanak, aliantzak, eraikitzeko lekuak dira. Horietako lehenengoan, gazteen kanpamentuarekin eta gay eta lesbianen mugimenduarekin batera antolatu ginen. Bigarrenean, gizarte mugimenduek antolatutakoan, gerraren eta ALCaren aurkako borrokan finkatu genuen feminismoaren agerpena. Aurretiko lan handia izan genuen zintak eta pankartak josten eta gure elementu erakusgarriak prestatzen. Gure danborrak gozatu genituen eta esloganak asmatu genituen, ez soilik munduaren bestaldeko inperialismo eta matxismoaz hitz egiteko, baita gure eguneroko bizimoduaren jasaten dugun matxismoa aipatzeko ere. Gure bulegoak irudi sexistak zituzten publizitate-kartelen bitartezko parte-hartze kritikoa proposatu ondoren, emakume gazteek paseo bat egin zuten gazteen kanpamentuan hauxe baieztatu: «emakume gara, ez merkantzia».

Emakumeen Mundu Martxako kideok itxaropen handiak ditugu Munduko Gizarte Foroan eta Gizarte Mu-

gimenduen Sarean, eta gure itxaropen horien neurira egin dugu lan horiek eraikitzen. Estrategia komunak eratzeko erronka MGFren hurrengo aldietarako gordetzen dugu oraindik, eta gure analisi eta alternatibak etengabe berrikustera behartzen gaitu. Munduaren larrialdiek egunez egun areagotzen dituzte mugimenduen mugimendu honen erantzukizunak. Eta gu martxan jarri gara...